

Meedoen en erbij horen betekent ook samen sporten, zoals het estafetteteam van Running Blind liet zien tijdens de Ekiden Marathon van PAC op 1 juli 2023 in het Kralingse Bos

ROB Sportfotografie
EKIDEN

Door

Adviesteam Meedoen & Erbij horen
Adviesteam Kansenongelijkheid jeugd

Ondersteuning

Gerda Huijssen
Charlotte van der Kooij

Juli 2023

Contact

Brede Raad 010
Info@brede raad-010.nl
m. 06 – 27 27 93 60

De Brede Raad 010 is het adviesorgaan van de gemeente Rotterdam voor beleid in het sociaal domein: de Jeugdwet, Wmo, Participatiewet, Armoedebeleid en Schulddienstverlening. Op basis van de ervaringen van Rotterdammers maakt de Brede Raad 010 adviezen voor het college van B&W. Door de stem van Rotterdammers te laten horen, is de ambitie van de Brede Raad 010 het beleid beter te laten aansluiten op de praktijk.

MEEDOEN EN ERBIJ HOREN

Inhoud

	Pagina
Voorwoord	4
1. De adviezen op een rij	5
2. Inleiding	7
3. Samenleven in Rotterdam	8
3.1. Elkaar ontmoeten in Rotterdam	8
3.2. Toegang tot hulp en informatie	10
3.3. Fysieke en sociale toegang	11
3.4. Bestaandszekerheid	12
3.5. Gelijke kansen	13
3.5.1. Onderwijs	13
3.5.2. Stages	14
3.5.3. Werken	14
3.5.4. Wonen	15
4. Gemeente: neem het voortouw!	15
5. Conclusie	16

Voorwoord

Samenleven kan op veel manieren inhoud krijgen. Samenleven draait voor de Brede Raad 010 in essentie om een Rotterdam, waarin iedereen met respect voor elkaars overtuigingen, meningen en uitgangspositie naast en met elkaar leeft. Er voor elkaar is, wanneer dat nodig is. Een Rotterdam, waarin vertrouwen in elkaar en in de overheid de boventoon voert. Een stad, waarin ruimte is voor zelfontwikkeling en waar een sterk vangnet is waarop iedereen kan terugvallen én kan terugveren. Een stad van omzien naar elkaar, waarin alle verschillen tussen Rotterdammers de kracht zijn van de stad.

In de afgelopen acht jaar laten onze adviezen zien dat er nog veel werk aan de winkel is. Want niet iedereen doet mee. Niet iedereen telt mee. Niet iedereen kán mee. En niet iedereen voelt dat hij/zij/hen erbij hoort. Kansenongelijkheid en discriminatie zijn nog aan de orde van de dag.

Een grote opgave voor Rotterdam dus! Eén die zij niet alleen kan uitvoeren, maar waar zij al haar inwoners voor nodig heeft.

Koen van Dijk,
Directeur-voorzitter

1. De adviezen op een rij

Elkaar ontmoeten

1. Stimuleer saamhorigheid en bewustwording door ontmoetingsplaatsen in te richten en deze toegankelijk voor iedereen te maken, bijvoorbeeld festivals en sportevenementen.
2. Geef uitvoering aan de in 2020 ondertekende SamenSpeelbelofte: creëer meer veilige, toegankelijke en inclusieve speelplekken voor jonge kinderen. Werk hierbij samen met 010 Toegankelijk en de Speeltuinbende. En behoud of stimuleer initiatieven als TOS en Duimdrop.
3. Faciliteer en creëer meer wijkhubs en urban spaces.
4. Zorg dat de Huizen van de Wijk bereikbaar en toegankelijk zijn en ruime openingstijden hebben.
5. Stimuleer en organiseer op regelmatige basis gesprekken en dialogen voor Rotterdammers, waardoor ontmoetingen plaatsvinden en begrip en bewustwording bloeien. Deze gesprekken dienen zoveel als mogelijk in een veilige setting te gebeuren. Idealiter faciliteert de gemeente Rotterdam deze per wijk bij/door (informele) organisaties die het vertrouwen hebben van Rotterdammers.

Toegang

6. Maak informatie over mogelijke ondersteuning begrijpelijker, makkelijker aan te vragen en overzichtelijker. En maak sensitief werken en omgaan met verschillende Rotterdammers onderdeel van de trainingen aan medewerkers van de gemeente.
7. Maak onafhankelijke cliëntondersteuning breder beschikbaar en breder bekend onder Rotterdammers.
8. Zorg voor meer uren schoolmaatschappelijk werk en jongerenwerk, zodat jongeren (en daarmee indirect hun ouders/verzorgers) laagdrempelig en in een vroeg stadium geholpen kunnen worden, zoals bijvoorbeeld in het project met jongerenwerk in school in Amsterdam.¹

Bestaanszekerheid

9. Doorbreek de vicieuze cirkel van armoede; zorg dat ouders voldoende inkomen hebben.
10. Zorg ervoor dat zoveel mogelijk Rotterdammers zelfstandig en naar eigen inzicht gezond kunnen leven met een sociaal netwerk, en hun leven kunnen leiden. Bied iedere Rotterdammer bestaanszekerheid.²

Onderwijs

11. Verbeter de fysieke toegankelijkheid van het regulier onderwijs en voer het advies van de Brede Raad 010 over toegankelijk onderwijs uit.
12. Geef als gemeente het goede voorbeeld en besteed in het stagebeleid specifiek aandacht aan inclusie.

¹ Zie <https://jongerenwerk-in-school.nl/>

² Uit: [Houd de stad héél!](#) (2023), Brede Raad 010

Werk

13. Begin in de begeleiding van Rotterdammers met een beperking naar en op de arbeidsmarkt bij wat zij wel kunnen en waar hun competenties en mogelijkheden liggen.
14. Zet door op een gemeentelijk aanstellingsbeleid gericht op diversiteit.

Wonen

15. Creëer meer toegankelijke woningen door universal design als uitgangspunt te nemen bij nieuwbouw van gebouwen en woningen.
16. Dring er bij woningcorporaties op aan dat zij woningen van Rotterdammers met een lager inkomen versneld verduurzamen.
17. Koers af op een efficiëntere en eerlijker verdeling van het bestaande en nog te bouwen woningbestand.

2. Inleiding

Hoe verschillende groepen wel of geen plek krijgen of kunnen innemen in Rotterdam, is sinds zijn oprichting in 2015 een overkoepelend thema voor de Brede Raad 010. Kansen(on)gelijkheid en (gebrek aan) inclusie komen in vrijwel elk advies van de Brede Raad 010 terug. Het VN-verdrag inzake de rechten van het kind en het VN-verdrag voor de Rechten van mensen met een beperking vormen bij deze adviezen de pijlers.

Uit verhalen die wij uit de stad horen, lijkt de kloof tussen rijk en arm steeds groter te worden. Naarmate de kloof tussen arme en rijke mensen groeit, groeien ook de verschillen in kansen. Ons is duidelijk geworden dat kansenongelijkheid speelt in vrijwel alle levensdomeinen én dat verschillende factoren van invloed zijn. Dit beschrijft het Sociaal Cultureel Planbureau eveneens in het onlangs verschenen essay 'Eigentijdse ongelijkheid'.³ En ongelijkheid staat prettig samenleven in de weg.

De gemeente Rotterdam vroeg de Brede Raad 010 om advies over het concept actieplan 'Samenleven in één stad' en om advies over het proces om tot het actieplan te komen door middel van stadsgesprekken.

Het onderwerp 'samenleven' hebben wij in de breedst mogelijke zin opgepakt.

Écht samenleven betekent dat niemand wordt buitengesloten. Dat mensen elkaar ontmoeten. Dat iedereen de mogelijkheid heeft om zijn talenten te ontplooien in onderwijs en werk, zich toegang te verschaffen tot informatie, overal naar binnen kan, dat communicatie voor iedereen beschikbaar en toegankelijk is.

Kansenongelijkheid, (gebrek aan) samenleven en gebrek aan inclusie staan centraal in al onze adviezen. Daarom bouwen wij in dit advies hierop voort. Daarnaast hebben wij verschillende mensen geïnterviewd en hebben wij ons online platform 'De Stem van Rotterdam' bevraagd over kansenongelijkheid. Leden van het adviesteam hebben deelgenomen aan de stadsgesprekken en de bijeenkomst 'Stadsgesprekken Samen Leven. Hoe nu verder?' Dit gevraagde advies is gebaseerd op al deze input.

Inmiddels is het concept actieplan 'Samenleven in één stad' openbaar⁴. De Brede Raad 010 is positief over de voorgestelde acties en de manier waarop het actieplan tot stand is gekomen. We kijken uit naar de definitieve keuze van het college van B&W en dragen graag bij aan het realiseren van 'Samenleven in één stad'.

³ SCP (2023), *Eigentijdse ongelijkheid*

⁴ Gemeente Rotterdam (2023), [Concept actieplan 'Samenleven in één stad'](#)

3. Samenleven in Rotterdam

Echt samenleven in Rotterdam betekent voor de Brede Raad 010 een stad, waarin iedereen met respect voor elkaars overtuigingen, meningen en uitgangspositie naast en met elkaar leeft. En er voor elkaar is, wanneer dat nodig is. Een stad, waarin vertrouwen in elkaar en in de overheid de boventoon voert. Een stad, waarin ruimte is voor zelfontwikkeling en een sterk vangnet is waarop iedereen kan terugvallen én kan terugveren. Een stad van omzien naar elkaar, waarin alle verschillen tussen Rotterdammers de kracht zijn van de stad. Daarvoor heeft Rotterdam de Rotterdammers nodig. Rotterdammers die hun rol pakken en samen met de gemeente vorm geven aan samenwerken aan het samenleven in de stad.

Met elkaar samenleven zonder discriminatie en met respect voor elkaar en kansen voor iedereen betekent ook dat het politiek en ambtelijk apparaat het goede voorbeeld geeft van inclusief denken en handelen. Dat betekent bijvoorbeeld niet (vermeende) fraude uitvergroten, maar juist inzetten op inclusie, respect en vertrouwen.

Om zo samen te leven in Rotterdam, zijn twee factoren noodzakelijk. Ten eerste moeten de *mogelijkheden* er zijn om elkaar te *ontmoeten*. Ten tweede moet *iedereen*, ongeacht beperking, leeftijd, geaardheid, gender, religie of afkomst onbeperkte toegang hebben: zowel fysiek als sociaal, zowel toegang tot informatie als toegang tot hulp.

Echt samen *leven* betekent ook je talenten kunnen ontwikkelen, waardoor je zelfbeeld versterkt wordt en mensen in hun kracht komen. Dat begint bij onderwijs en gaat door in werk.

3.1 Elkaar ontmoeten in Rotterdam

Ontmoeten is op verschillende manieren een cruciale factor voor samenleven. Ten eerste doordat elkaar ontmoeten kan zorgen voor (betekenisvolle) sociale relaties. En betekenisvolle sociale relaties hebben zowel een beschermend effect als een verminderend effect op fysieke en mentale gezondheidsproblemen.⁵ Ontmoeten bindt mensen en gaat discriminatie tegen.⁶ Rotterdammers die wij spreken, ontmoeten elkaar het liefst in de buurt, op een makkelijk bereikbare en toegankelijke plek. Dit begint al heel vroeg: op de speelplaats. Veilige en inclusieve speelterreinen voor jonge kinderen creëren een ruimte waar ontmoetingen kunnen plaatsvinden. Daarom adviseren wij om uitvoering te geven aan het in 2021 ondertekende SamenSpeelAkkoord.⁷ Werk bij de inrichting van speeltuinen samen met 010 Toegankelijk⁸ volgens de afspraken in het akkoord en met De Speeltuinbende⁹.

“Ouders laten hun kinderen in de basisschoolleeftijd vaak het liefst thuis, omdat ze vinden dat de buitenruimte niet veilig is.” (Wijkpastor Oude Westen)

“Ik vind de inrichting van de buitenruimte voor jongeren karig. Speelruimte voor opgroeiende kinderen is heel belangrijk. De Duimdroppen moesten verdwijnen. En het voortbestaan van speeltuinen staat onder druk. Ik vond TOS¹⁰ heel fijn voor mijn kinderen. Ze hebben hier veel aan gehad. De medewerkers waren een rolmodel voor mijn kinderen. Rolmodellen zijn

⁵ Zie [de interventiewijzer van Movisie](#) over anderen ontmoeten.

⁶ Zie bijv. [Kennissplatform Intensief Samenleven](#)

⁷ Gemeente Rotterdam (2021), [Samenspeelakkoord](#)

⁸ Zie [010Toegankelijk](#)

⁹ Zie [De Speeltuinbende](#)

¹⁰ TOS: Thuis op Straat

belangrijk, net als jeugdwerkers die vertrouwen kunnen opwekken.” (Moeder, slachtoffer toeslagenaffaire)

Ook voor jongeren

In ons advies ‘Houd de stad héél’ uit 2023 benadrukt de Brede Raad 010 dat activiteiten zo laagdrempelig mogelijk plaats moeten kunnen vinden, ook buiten kantoortijden. Zeker voor jongeren is het heel belangrijk dat zij ontmoetingsplekken hebben. In ons advies ‘OMG, ik heb stress!’¹¹ vertelden jongeren hoe ontmoetingsplekken bevorderlijk zijn voor (hun) mentale gezondheid. De Brede Raad 010 is dan ook positief over de in de voorjaarsnota 2023 voorgenomen uitbreiding van 33 jongerenhubs.

Daarnaast zouden wijkhubs en urban spaces breder gefaciliteerd en gecreëerd moeten worden. Stichting Move zet zich in voor kinderen uit wijken met een sociaaleconomische achterstand en koppelt hen aan studenten met verschillende achtergronden, van bedrijfskunde tot bouwkunde en van psychologie tot het conservatorium. Samen nemen ze deel aan maatschappelijke projecten waarbij ze hun talenten ontdekken en daarmee iets goeds doen voor een ander in de wijk. Ontmoetingen kunnen polarisatie tegengaan, netwerken vergroten en verschillen overbruggen. Ze hebben een effect op degene die beslissingen maakt en op degene over wie beslist wordt.

Cross-over

Uit de gesprekken die wij voerden, bleek ook hoe belangrijk het is dat niet alleen minderheden elkaar spreken, maar juist óók de mensen die ongelijkheid (onbewust) in stand houden: ‘mensen met de zeven vinkjes’¹². En doorgaans wonen zij niet in dezelfde buurt. Daarom zijn cross-over activiteiten tussen de wijken belangrijk. Het creëren en faciliteren van ontmoetingen door de gemeente is afhankelijk van het onderwerp: sommige onderwerpen lenen zich beter voor wijkniveau, andere onderwerpen (zoals ‘samenleven’) zijn juist wijk overstijgend. Wanneer een ontmoeting zoals een stadsgesprek op wijkniveau plaatsvindt, is het belangrijk hier sleutelfiguren in de wijk bij te betrekken. En dat de fysieke toegankelijkheid is gewaarborgd.

Samen op school in je eigen wijk

Kinderen ontmoeten elkaar op school. Uit het advies over toegankelijk onderwijs van de Brede Raad 010¹³ uit 2022 bleek dat leerlingen in het voortgezet speciaal onderwijs geen mogelijkheden hadden om in hun eigen buurt naar school te gaan, vanwege de fysieke ontoegankelijkheid van de scholen in de buurt. Als je niet in je eigen buurt naar school kunt, groei je apart van je leeftijdsgenoten uit je buurt op, wat kan zorgen voor uitsluiting op jonge leeftijd. Gescheiden opgroeien is een valse start. “Zolang mensen ons niet kennen, vinden ze ons raar,” benoemde een leerling van Mytyschool De Brug in het advies van de Brede Raad 010 over toegankelijk onderwijs.

Vervoer en ontmoeten

Mensen met een beperking hebben vaak doelgroepenvervoer nodig om naar school, sport of een activiteit te gaan: plekken waar zij anderen kunnen ontmoeten. Dan is het heel belangrijk dat zij daar ook (op tijd) aankomen. De signalen over het doelgroepenvervoer in Rotterdam blijven bij ons binnenkomen. Hoewel dit niet een direct verband lijkt te hebben met samenleven, heeft dat het wel: Rotterdammers vertellen ons dat (sociale) participatie in sommige gevallen onmogelijk is door niet goed functionerend doelgroepenvervoer.

¹¹ Brede Raad 010 (2021), [Advies ‘OMG, ik heb stress!’](#)

¹² Zie Joris Luyendijk (2022), *De zeven vinkjes. Hoe mannen zoals ik de baas spelen.*

¹³ Brede Raad 010 (2022), [Advies ‘Een inclusief Rotterdam begint met fysiek toegankelijk onderwijs’](#)

Stadsgesprekken: Rotterdammers en gemeente

Ontmoeten gaat niet alleen over burgers onderling. Ontmoeten gaat ook over Rotterdammers en de gemeente. In het advies 'Code Rood'¹⁴ van de Brede Raad 010 uit 2023 verzuchten verschillende Rotterdammers die in armoede leven dat zij zo graag willen dat de gemeente naar hen toe komt en naar hen luistert. Gezien worden en gehoord worden.

De Brede Raad 010 is dan ook zeer positief over het initiatief van de gemeente om stadsgesprekken te organiseren voor het Beleidskader Samenleven. De gesprekken zouden nog meer per wijk gevoerd kunnen worden om zo nog meer mensen te bereiken.

Van belang is daarbij het *goede gesprek* te voeren: niet (alleen) het uitwisselen van meningen en gevoelens, maar juist het gesprek dat gaat over de onderliggende waarden.

Het goede gesprek is een gesprek dat gaat over onderliggende waarden, waarbij gezamenlijk wordt gezocht naar dat wat bindt in plaats van het over en weer zenden van meningen en gevoelens. In het goede gesprek luisteren mensen daadwerkelijk naar de achterliggende waarden en staat wederzijds respect centraal.

Ook is het van belang in te zetten op bewustwording door als gemeente geregeld sociaal relevante voorstellingen, zoals 'Verloren Onschuld' van het Rotterdams Wijktheater¹⁵, te bezoeken en zo van Rotterdammers te horen wat zij nodig hebben. Dit kan bestaan naast de stadsgesprekken.

Stimuleer saamhorigheid en bewustwording door ontmoetingsplaatsen in te richten en deze toegankelijk voor iedereen te maken, bijvoorbeeld festivals en sportevenementen. Schakel bij het optimaliseren van de fysieke toegankelijkheid de ervaringsdeskundigen van 010 Toegankelijk in.

Geef uitvoering aan het in 2021 ondertekende SamenSpeelAkkoord: creëer meer veilige, toegankelijke en inclusieve speelplekken voor jonge kinderen. Werk hierbij samen met 010 Toegankelijk en De Speeltuinbende. En behoud of stimuleer initiatieven als TOS en Duimdrop.

Faciliteer en creëer meer wijkhubs en urban spaces.

Zorg dat de Huizen van de Wijk bereikbaar en toegankelijk zijn en ruime openingstijden hebben.

Stimuleer en organiseer op regelmatige basis gesprekken en dialogen voor Rotterdammers, waardoor ontmoetingen plaatsvinden en begrip en bewustwording bloeien. Deze gesprekken dienen zoveel als mogelijk in een veilige setting te gebeuren. Idealiter faciliteert de gemeente Rotterdam deze per wijk bij/door (informele) organisaties die het vertrouwen hebben van Rotterdammers.

3.2 Toegang tot hulp en informatie

Veel Rotterdammers doen vrijwilligerswerk en/of dragen de zorg voor een naaste. Naast het informele netwerk, is het erg belangrijk dat als je een hulpvraag hebt, je ook (direct) hulp krijgt. En dat geldt zeker voor de mensen die het lastig vinden om, vanwege bijvoorbeeld schaamte en angst, een beroep te doen op de gemeente. Hoe eerder mensen goede, effectieve en integrale hulp krijgen, hoe minder kans zij hebben dat hun hulpvraag zwaarder wordt. Ook hebben zij meer kans om terug te veren uit het vangnet en kan er meer vertrouwen in de overheid ontstaan.

¹⁴ Brede Raad 010 (2023), '[Advies Code Rood](#)'

¹⁵ Rotterdams Wijktheater, '[voorstelling Verloren Onschuld](#)' (over de toeslagenaffaire)

Die hulp moet wel voorhanden zijn. Wij horen van Rotterdammers dat de mensen die het wellicht het hardste nodig hebben, soms het langst moeten wachten op hulp of zelfs geen hulp krijgen. Omdat zij bijvoorbeeld de taal niet helemaal machtig zijn, omdat zij niet mondig (genoeg) zijn, of omdat zij onvoldoende financiële middelen hebben.

Er is veel mogelijk voor Rotterdammers om hulp te krijgen. Er zijn regelingen, voorzieningen, tegemoetkomingen en je kunt op verschillende manieren ondersteuning krijgen. Hiervoor moet je echter wel weten dat die er zijn en hoe je ze kunt aanvragen. Voor Rotterdammers die de Nederlandse taal niet goed machtig zijn of digitaal niet vaardig (genoeg) zijn, kan het vinden van informatie moeilijker zijn. Belangrijk en positief dus, dat de gemeente Rotterdam aandacht heeft voor hulp bij digitalisering. Soms zijn de regelingen van de gemeente zó ingewikkeld, dat Rotterdammers het spoor bijster raken. Daar komt nog bij dat sommige Rotterdammers uit angst geen beroep *durven* te doen op hulp: angst om terug te moeten betalen.

Maak informatie over mogelijke ondersteuning begrijpelijker, makkelijker aan te vragen en overzichtelijker. En maak sensitief werken en omgaan met verschillende Rotterdammers onderdeel van de trainingen aan medewerkers van de gemeente.

Maak onafhankelijke cliëntondersteuning breder beschikbaar en breder bekend onder Rotterdammers.

Zorg voor meer uren schoolmaatschappelijk werk en jongerenwerk, zodat jongeren (en daarmee indirect hun ouders/verzorgers) laagdrempelig en in een vroeg stadium geholpen kunnen worden, zoals bijvoorbeeld in het project met jongerenwerk in school in Amsterdam.¹⁶

3.3 Fysieke en sociale toegang

Om echt mee te kunnen doen in Rotterdam is fysieke toegankelijkheid een voorwaarde. In ons advies 'De LAT moet hoger'¹⁷ lieten wij de stem van Rotterdammers met een beperking horen. Voor hen vormt de fysieke (on)toegankelijkheid nog steeds een obstakel om mee te kunnen doen. Bijvoorbeeld doordat zij ergens niet naar binnen kunnen. Een triest voorbeeld hiervan zijn de Huizen van de Wijk, waarover de Brede Raad 010 in april van dit jaar een signaalbrief stuurde naar wethouder Achbar. Wil de gemeente Rotterdam dat daadwerkelijk iedereen mee kan doen, samen kan leven, dan is toegankelijkheid van openbaar vervoer, voorzieningen, buitenruimte, publieke gebouwen en woningen een vereiste. Zonder deze toegankelijkheid wordt actieve deelname onmogelijk gemaakt. En, zoals een Rotterdammer het mooi verwoordde:

"Wat goed is voor een persoon met een beperking, is goed voor iedereen."

Artikel 9 uit het VN Verdrag over de rechten van personen met een handicap gaat over de fysieke toegankelijkheid van gebouwen en buitenruimte en de sociale toegankelijkheid, waaronder bejegening en communicatie.

Door de ratificering van dit verdrag zijn alle gemeenten in Nederland, dus ook Rotterdam, gecommitteerd uitvoering te geven aan dit verdrag. De Brede Raad 010 vindt het dan ook positief dat de gemeente Rotterdam in haar actieplan aandacht besteedt aan de Lokale Agenda Toegankelijkheid.

¹⁶ Zie <https://jongerenwerk-in-school.nl>

¹⁷ Zie [advies De LAT moet hoger](#)

Sociale toegankelijkheid gaat over je welkom voelen, gerespecteerd en gehoord voelen. Zeker in het kader van samenleven is sociale toegankelijkheid een vereiste om echt mee te kunnen doen. In ons advies 'De LAT moet hoger' adviseren wij de gemeente Rotterdam over het verbeteren van de fysieke en sociale toegankelijkheid voor mensen met een beperking.

3.4 Bestaanszekerheid

29% van de Nederlandse bevolking behoort tot de 'onzekere werkenden' en het 'precariaat' (samentrekking van precair en proletariaat). Zij hebben tijdelijke banen, laag inkomen, moeilijke relaties, weinig sociale zekerheid, soms geen huis of een slecht onderhouden huurhuis, en een verhoogd risico op armoede, schulden en bestaansonzekerheid.

Artikel 25 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens formuleert het recht op bestaanszekerheid als: "Eenieder heeft recht op een levensstandaard die hoog genoeg is voor de gezondheid en het welzijn van zichzelf en zijn gezin, waar onder voeding, kleding, huisvesting en geneeskundige verzorging en de noodzakelijke sociale diensten, alsmede het recht op voorziening in geval van werkloosheid, ziekte invaliditeit, overlijden partner, ouderdom of een ander gemis aan bestaansmiddelen."

Ontmoeten, ergens kunnen komen, je welkom voelen ... Het kan alleen bestaan als mensen ook de financiële middelen hebben om ergens te komen. Door geldgebrek kunnen mensen zoveel stress ervaren dat zij geen ruimte hebben om überhaupt de stap naar informatie, hulp of een ander te maken: *"Mensen raken in shock en worden apathisch. Stress verlamt,"* aldus Nico van Splunter van Stichting Geloven in de Wijk. Uit vrijwel alle adviezen die wij het afgelopen jaar hebben uitgebracht, blijkt bestaanszekerheid de voorwaarde te zijn om mee te doen. Armoede werkt uitsluitend. Hoeveel invloed het wel of niet beschikken over (voldoende) financiën om van te leven heeft, blijkt wel uit het feit dat Rotterdammers armoede als belangrijkste knelpunt noemen dat eerst opgelost moet worden. Daarna ontstaat er ruimte om te werken aan het oplossen van andere problemen. Aangezien Rotterdam de armste stad¹⁸ van Nederland is waar 18,5 procent van de Rotterdammers onder de armoedegrens leeft, vraagt dit om urgentie. Want armoede en sociale uitsluiting gaan hand in hand.¹⁹

"Het is ontzettend lastig om met andere jongeren mee te doen als je hoge schulden hebt. Je gaat natuurlijk niet tegen vrienden zeggen dat je geen geld hebt voor McDonalds. De stress die geldproblemen oplevert, is niet te onderschatten. Deze jongeren zijn murw geslagen, denken dat het allemaal toch geen zin heeft." (Josine Strörmann, coördinator [JIP](#)²⁰)

Doorbreek de vicieuze cirkel van armoede; zorg dat ouders voldoende inkomen hebben.

Zorg ervoor dat zoveel mogelijk Rotterdammers gezond kunnen leven met een sociaal netwerk, en hun leven zelfstandig en naar eigen inzicht kunnen leiden. Bied iedere Rotterdammer bestaanszekerheid.²¹

¹⁸ [Warm Rotterdam](#)

¹⁹ Zie [CBS](#)

²⁰ JIP: [Jongeren Informatie Punt](#)

²¹ Uit: [Houd de stad heel](#) (2023), Brede Raad 010

3.5 Gelijke kansen

Het uitgangspunt van wethouder Faouzi Achbar²² is dat iedere Rotterdammer dezelfde kansen krijgt en gelijk behandeld wordt. Een mooi streven, maar het creëren van *dezelfde* kansen voor *iedereen* impliceert dat wanneer je geen succes hebt, je je kansen niet gepakt hebt en dat succes – of een eerlijke verdeling – daarmee een keuze is. En dat is het – zo blijkt uit de verhalen die bij ons binnenkomen – niet.

Binnen het thema ‘samenleven’ staan discriminatie en kansenongelijkheid écht samen leven in de weg. Kansenongelijkheid en discriminatie zien wij terug bij verschillende Rotterdammers: jong, oud, mensen met een beperking, mensen met een migratieachtergrond, laaggeletterden.

Discriminatie gaat over uitsluiting. Dat kan zowel persoonsgericht zijn als geïnstitutionaliseerd. Met name waar sprake is van geïnstitutionaliseerde vormen van discriminatie hoeft geen sprake te zijn van bewuste uitsluiting, maar het is wel het (al dan niet bedoelde) effect.

Onder kansenongelijkheid verstaan we: wanneer er voor mensen met hetzelfde potentieel geen vergelijkbare kansen zijn om dit potentieel te ontwikkelen.

‘Het begint bij de jeugd’ als het gaat om kansen. Want juist door in een zo vroeg mogelijk stadium kansen te bevorderen, verbetert de positie van kinderen én daarmee ook die van hun toekomstige kinderen. De Brede Raad 010 is dan ook blij dat de gemeente in haar Actieplan veel aandacht heeft voor de jeugd.

“Alle jongeren hebben talenten en ze moeten de kans krijgen om hun talenten te ontwikkelen waardoor ze goed in hun vel komen te zitten. Niet alleen thuis, maar ook op school en in de wijk.” (Wijknetwerkbeheerder IJsselmonde)

Kansenongelijkheid speelt op diverse terreinen. Van zorg tot onderwijs, van buitenruimte tot klimaat. In dit advies belichten we drie onderwerpen waar we in eerdere adviezen op gewezen hebben: onderwijs, werk en wonen.

3.5.1 Onderwijs

Volgens de Rotterdammers van ‘De Stem van Rotterdam’ draagt onderwijs voor een groot deel bij aan kansen(ongelijkheid) van kinderen. Het is de op één na meest genoemde factor qua bijdrage aan kansenongelijkheid (59%). Een moeder die slachtoffer is geworden van de toeslagenaffaire vertelt:

“Door de vooroordelen kregen mijn kinderen niet het onderwijs dat ze nodig hadden. Er werd niet ambitieus lesgegeven om de kinderen op het niveau te brengen dat er in zit. Kinderen werden minder uitgedaagd. Ik was ook niet tevreden over de schooladviezen. Nu mijn kinderen ouder zijn, hebben zij het veel beter gedaan dan wat de adviezen in eerste instantie voorspelden. Ik vind het belangrijk dat mijn kinderen een diploma halen en hun talenten benutten. Daar hebben zij later profijt van. Het legt een goede basis voor hun toekomst en hun kansen op werk. Het schooladvies zou moeten aansluiten bij de talenten van kinderen en de begeleiding van kinderen zou coachend moeten zijn. De ongelijkheid in kansen zit vooral in de benadering en het niet geloven in deze kinderen.”

²² De heer [Faouzi Achbar](#) is wethouder Welzijn, Samenleven, Sport en Digitale inclusie.

De Brede Raad 010 vindt het een goede zaak, dat de gemeente scholen/schoolbesturen faciliteert bij het professionaliseren van de advisering bij de doorstroom van primair naar voortgezet onderwijs. Dit kan onder-advisering van een specifiek deel van Rotterdamse leerlingen tegengaan. Een andere manier om leerlingen kansen te bieden is het verbeteren van de toegankelijkheid van de school in de buurt, zowel in het basisonderwijs als het regulier vervolgonderwijs. Zolang kinderen met een beperking niet op een reguliere school onderwijs volgen, groeien zij afgezonderd van hun leeftijdsgenoten op. Gescheiden opgroeien is een valse start.

Verbeter de fysieke toegankelijkheid van het regulier onderwijs en voer het advies van de Brede Raad 010 over toegankelijk onderwijs uit.

3.5.2 Stages

Tussen onderwijs en werk moeten studenten stages doorlopen. Wij vinden het positief dat de gemeente in het Beleidskader Samenleven dit thema benoemt. Wij horen geregeld signalen dat studenten met een niet-Nederlandse achternaam minder snel (of zelfs nauwelijks) een stageplek kunnen vinden. De gemeente zou hierin het goede voorbeeld kunnen geven door zelf stages aan te bieden en hier inclusief stagebeleid op in te zetten.

Geef als gemeente het goede voorbeeld en besteed in het stage beleid specifiek aandacht aan inclusie.

3.5.3 Werk

In ons advies 'De LAT moet hoger' uit 2023 was 'werken' één van de vijf onderwerpen waar mensen met een beperking de meeste obstakels ondervonden om echt mee te kunnen doen en gelijkheid in de samenleving te ervaren. Hierin schreven wij:

Werk waar je voldoening uit haalt, je kwaliteiten kunt inzetten en een inkomen mee verdient. Dat is bepalend voor de plek die je inneemt in de samenleving. Mensen die willen werken, moeten ook kunnen werken. Mensen met een beperking zitten vaker zonder werk dan andere mensen. Ook zij hebben recht op werk dat bij hen past. In een inclusieve arbeidsmarkt hebben werkzoekenden met een beperking dezelfde kans op een baan als werkzoekenden zonder beperking. De inclusieve arbeidsmarkt is naadloos verbonden met de inclusiviteit van het onderwijs. Rotterdammers merken dat er de afgelopen jaren veel is geïnvesteerd in een inclusieve arbeidsmarkt. Er is steeds meer aandacht voor, er wordt beter geluisterd naar wat nodig is, er zijn meer specifieke banen voor mensen met een beperking, en de voorzieningen en aanpassingen zijn steeds beter. Een aantal grote werkgevers springt eruit qua inclusief werkbeleid. De gecreëerde banen zijn wel wat eenzijdig en het zou mooi zijn als het makkelijker wordt gemaakt voor kleinere werkgevers en sociaal ondernemers om banen te creëren voor mensen met een beperking.

Begin in de begeleiding van Rotterdammers met een beperking naar en op de arbeidsmarkt bij wat zij wel kunnen en waar hun competenties en mogelijkheden liggen.

Zet door op een gemeentelijk aanstellingsbeleid gericht op diversiteit.

3.5.4 Wonen

In Rotterdam is een tekort aan betaalbare, toegankelijke en/of aanpasbare woningen. Rotterdammers ervaren dat wanneer zij in een sociale huurwoning wonen, de bijkomende kosten hen parten spelen. Veel sociale huurwoningen zijn daarnaast slecht geïsoleerd, wat eveneens extra (stook)kosten met zich meebrengt. Wij zijn dan ook zeer positief dat ICAR²³ wordt meegenomen in het concept actieplan ‘Samenleven in één stad’.

Artikel 22 van de Universele Rechten van de Mens gaat over het bevorderen van voldoende woongelegenheden. Waar het voor veel Rotterdammers al lastig is om een geschikte woonruimte te vinden, is dat voor Rotterdammers met een beperking, ouderen en jongeren nóg lastiger:

“Ik wacht nu al 15 jaar!”

Zeker mensen met een beperking kunnen vaak niet wachten, omdat de huidige woning niet meer geschikt is om in te wonen. Weinig sociale huisvesting voor jongeren raakt jongeren uit lagere inkomens harder dan jongeren uit hogere inkomens, en thuis blijven wonen kan zorgen voor spanningen.

“Een groot knelpunt is dat er weinig kansen voor jongeren zijn op een zelfstandige betaalbare woning. Zij betalen vaak de hoofdprijs voor slechte huisvesting.” (Moeder, slachtoffer toeslagenaffaire)

Creëer meer toegankelijke woningen door universal design als uitgangspunt te nemen bij nieuwbouw van gebouwen en woningen.

Dring er bij woningcorporaties op aan dat zij woningen van Rotterdammers met een lager inkomen versneld verduurzamen.

Koers op een efficiëntere en eerlijker verdeling van het bestaande en nog te bouwen woningbestand.

4. Gemeente: neem het voortouw!

De gemeente Rotterdam kan **het goede voorbeeld geven** door zelf een inclusief werkbeleid na te streven: de toegankelijkheid van alle publieke gebouwen waarborgen, stageplekken creëren voor jongeren in een kwetsbare positie en meer mensen in een kwetsbare positie aan nemen.²⁴

De gemeente is immers de grootste werkgever in de regio. Wij staan daarom volledig achter het voornemen van de gemeente in het concept actieplan ‘Samenleven in één stad’, om de gemeentelijke gebouwen toegankelijk te maken en zelf een inclusief werkbeleid na te streven.

²³ ICAR: Inclusive Climate Action Rotterdam

²⁴ Brede Raad 010 (2023) [De LAT moet hoger](#)

5. Conclusie

Samen kunnen leven gaat over inclusie. Over mee kunnen doen aan het maatschappelijk leven in Rotterdam. Echt kunnen samenleven staat onder druk door een gebrek aan bestaanszekerheid, gebrek aan ontmoetingsplekken en het gebrek aan mogelijkheden om ergens te komen.

Kort samengevat: als je het geld niet hebt om ergens te komen, ergens niet welkom bent of niet naar binnen kunt en als zo daadwerkelijke ontmoetingen niet mogelijk zijn, staat samenleven onder druk.

Daarom pleiten wij in dit advies voor het creëren van ontmoetingen en het goede gesprek tussen Rotterdammers, méér focus op bestaanszekerheid, voor een optimale toegang in zowel fysieke als sociale zin, en toegankelijke informatie en hulp waar dat nodig is. Voor een echt inclusief Rotterdam, is een visie nodig die meerdere jaren beslaat en verder gaat dan de collegetermijnen. Het concept actieplan 'Samenleven in één stad' bevat een waaier aan actievoorstellen die onzes inziens niet kunnen wachten om uitgevoerd te worden.

Toen dit advies opgesteld werd, was nog niet duidelijk voor welke acties de gemeente zal kiezen. De Brede Raad 010 rekent erop dat de afwegingen van de gemeente leiden tot fundamentele acties, die werkelijk afkoersen op een prettig leven van Rotterdammers en voor een Rotterdamse samenleving waarin iedereen mee doet en erbij hoort.

Rotterdam, juli 2023